

NATURALIZMUS A EDDINGTONOV PROBLÉM DVOCH STOLOV

Róbert Maco

Katedra filozofie a dejín filozofie, FF UK Bratislava

Konferencia: „Naturalizmus ako univerzálny filozofický program“

BRATISLAVA 4. – 5. MÁJ 2023

NATURALIZMUS = NATURALISTICKÝ POSTOJ

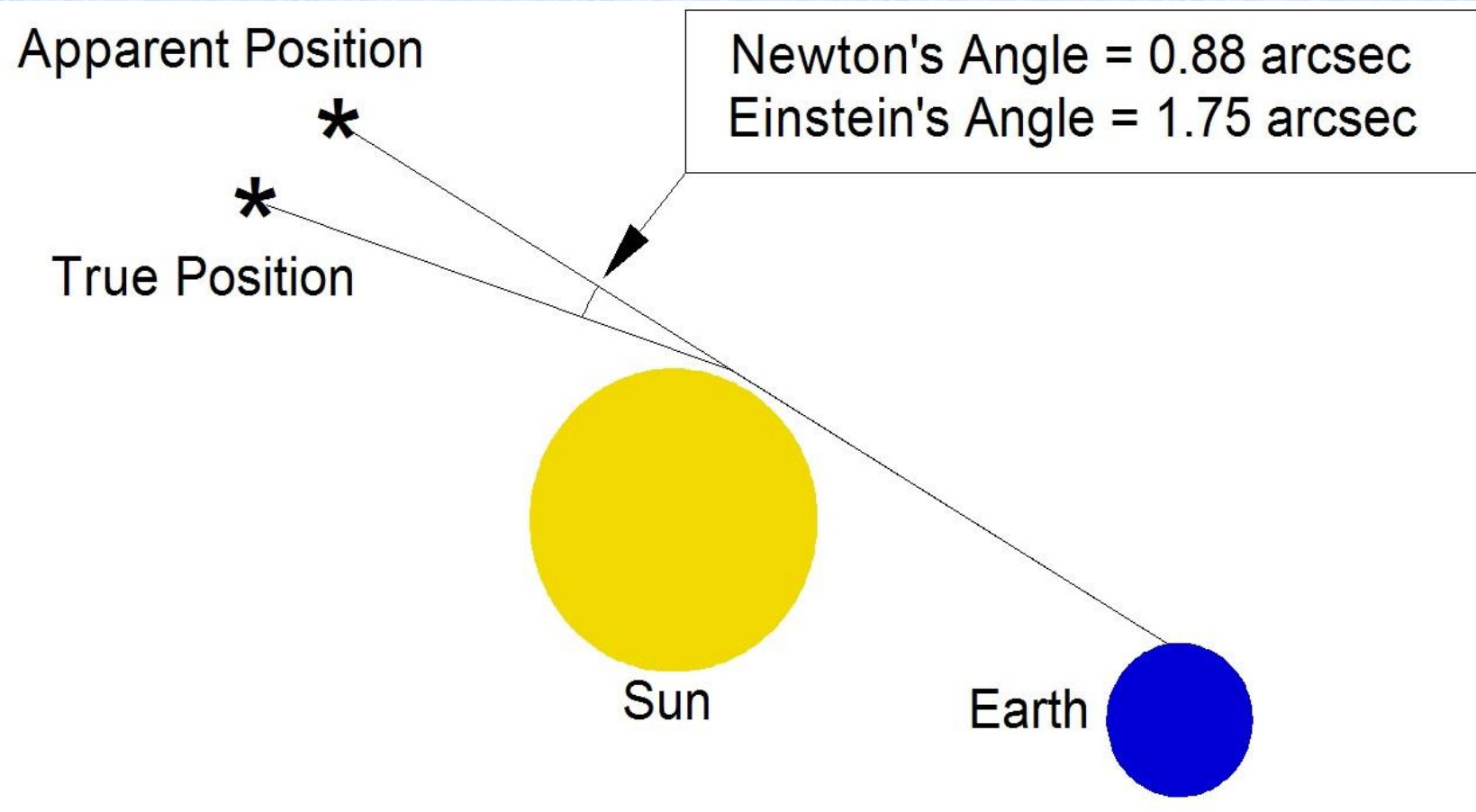
- Treba odložiť bokom projekt (ideu) „**prvej filozofie**“, t. j. neexistuje žiadna „čisto filozofická“ *via regia* k poznaniu povahy a fungovania sveta
- Filozofická činnosť (teoretická filozofia) je **súčasťou** celkového procesu skúmania (poznávania sveta)
- **Fyzika** je fundamentálna a univerzálna veda a ako taká má privilegované postavenie pri vytváraní komprehenzívneho obrazu sveta

ARTHUR STANLEY EDDINGTON (1882 – 1944)

- anglický (filozofujúci) astronóm a matematik
- podporovateľ Einsteinovej všeobecnej teórie relativity
 - 1919 — experimentálne potvrdenie predikcie ohybu svetla prichádzajúceho z hviezd vplyvom Slnka

ARTHUR STANLEY EDDINGTON (1882 – 1944)

ARTHUR STANLEY EDDINGTON (1882 – 1944)

- anglický (filozofujúci) astronóm a matematik
- podporovateľ Einsteinovej všeobecnej teórie relativity
 - 1919 — experimentálne potvrdenie predikcie ohybu svetla prichádzajúceho z hviezd vplyvom Slnka
 - 1923 — *The Mathematical Theory of Relativity*
 - 1927 — Gifford Lectures (University of Edinburgh)
 - *The Nature of The Physical World* (1928)

EDDINGTONOV „PROBLÉM DVOCH STOLOV“

- Skoršia verzia Sellarsovho problému vzťahu medzi „**manifest image**“ a „**scientific image**“
 - Wilfrid Sellars (1960/1962): *Philosophy and the Scientific Image of Man*
- Stôl č. 1 → dôverne známy („famiárny“) stôl každodenného života
- Stôl č. 2 → „vedecký stôl“ ako objekt (najnovšej) fyziky

EDDINGTONOV „PROBLÉM DVOCH STOLOV“

- **STÔL č. 1** → rozpriestranený, farebný, tvrdý, hranatý, relatívne trvácny... predmet (kus nábytku) vyznačujúci sa „**substancialitou**“
- **STÔL č. 2** → „Môj vedecký stôl je zväčša **prázdnota**. V tejto prázdnote sú riedko roztrúsené mnohé elektrické náboje, ktoré sa pohybujú veľkou rýchlosťou...
...Na tomto druhom stole nie je nič **substanciálne**. Takmer celý je tvorený prázdny priestorom, – a hoci je vyplnený silovými poľami, tieto sa radia do kategórie ‘**vplyvov**’, a nie ‘**vecí**’.“

OTÁZKY, KTORÉ Z TOHO PLYNÚ

1. **Koľko** stolov teda vlastne existuje? Ani jeden, práve jeden, obidva?
2. Ako do vedeckého (fyzikálneho) sveta umiestniť **človeka**?
3. Je „vedecký (fyzikálny) obraz“ skutočne **obrazom**?
 - Problém radikálneho odintuitívnenia „fyzikálneho sveta“ v dôsledku radikálneho zabstraktnenia fyzikálnych teórií

ODPOVEDE

- **Ad 1**

- **EDDINGTON:** od „famiárneho“ stola k „jedinému skutočne existujúcemu“ (**vedeckému**) až k „svetu tieňov“ a „mind-stuff“

- **Ad 2**

- Transcendentálno-fenomenologický prístup (napr. Patočka 1936)

...člověk žije v základní apercepci své **nesvobody**, cítí se jako agent objektivních sil, pociťuje sama sebe ne již jako osobu, nýbrž jako **věc**. ... člověk se zvěcnil, odcizil svému přirozenému životnímu pocitu.

... nemoha se zbavit své vlastní apercepce, hledí alespoň zavřít oči a zapomenou na vlastní situaci v tisíci rozptýlení, jichž moderní život poskytuje tak hojně.

J. Patočka (*Přirozený svět jako fil. problém*, 1936)

ODPOVEDE

- **Ad 1**

- **EDDINGTON**: od „**familiárneho**“ stola k „jedinému skutočne existujúcemu“ (**vedeckému**) až k „svetu tieňov“ a „mind-stuff“

- **Ad 2**

- Transcendentálno-fenomenologický prístup (napr. Patočka 1936)
- Scientistický (fyzikalistický) prístup

Čoho sa naturalisti skutočne boja ... je to, že veda nakoniec ukáže, že mnohé z toho, čo si ceníme [cherish] ako zmysluplné v ľudskom živote, je **iluzórne**.

A. Rosenberg (2011)

ODPOVEDE

- **Ad 1**

- **EDDINGTON:** od „famiárneho“ stola k „jedinému skutočne existujúcemu“ (**vedeckému**) až k „svetu tieňov“ a „mind-stuff“

- **Ad 2**

- Transcendentálno-fenomenologický prístup (napr. Patočka 1936)
- Scientistický (fyzikalistický) prístup
- Pomôže nám Sellars?

Pojmový rámec osôb nie je niečo, čo treba **zmieriť s** vedeckým obrazom, ale skôr niečo, čo k nemu treba **pripojiť**. Čiže, aby sme skompletizovali vedecký obraz, potrebujeme ho obohatiť **nie** o ďalšie spôsoby hovorenia o tom, ako sa veci majú, ale o jazyk spoločenstva a individuálnych intencií...

...priame inkorporovanie vedeckého obrazu do nášho spôsobu života je z dnešného pohľadu, samozrejme, možné len v našej **predstavivosti**. No urobiť tak, aj keď len v predstavivosti, znamená **prekročiť dualizmus** [týchto dvoch obrazov].

W. Sellars (1962)

ODPOVEDE

- **Ad 1**

- **EDDINGTON**: od „**familiárneho**“ stola k „jedinému skutočne existujúcemu“ (**vedeckému**) až k „svetu tieňov“ a „mind-stuff“

- **Ad 2**

- Transcendentálno-fenomenologický prístup (napr. Patočka 1936)
- Scientistický (fyzikalistický) prístup
- Pomôže nám Sellars?

- **Ad 3**

- je to ešte horšie (ok, **zložitejšie**), ako sme si (v čase Eddingtona) mysleli

Ďakujem za pozornosť.